

ROKOKO

PROTIREFORMACIJA

BAROK

PROTIREFORMACIJA

- Notranja preureditev rimskokatoliške cerkve
- Odgovor na reformacijo
- 16. in 17. stoletje
- **Značilnosti:**
- Preganjali protestante
- Protireformacija je zelo spremenila versko podobo Evrope
- Razvile krščanske vere:
  - Katoličani (rimskokatoliška vera)
  - Pravoslavci
  - Protestanti (Lutherani, Calvinisti...)

- **Velik vpliv Rimoskatoliške cerkve**

želela odpraviti napake v cerkvi in ukiniti napačne nauke

- Papež leta 1545 sklical **KONCIL** (zbor vseh cerkvenih dostojanstvenikov) v severnoitalijanskem mestu **TRIDENT**.
- Temeljne smernice koncila:
  - Papež je nezmotljiv, le on lahko razlaga cerkvene zakone
  - Stroga hierarhija (papež, nadškof, škof, župnik)
  - Škofije morajo bivati in izvajati poslanstvo v svojih škofijah
  - Meniški redovi so podrejeni lokalni škofiji
  - Uvedli so matične knjige
  - Prepovedali so prodajo cerkvenih služb in odpustkov

- Okrepitev institucije papeških legatov oz. nuncijev
- Rimskokatoliška Cerkev je izrabila najmočnejše sredstvo reformacijskih gibanj

Tiskano besedo

↓
V Evropi se je pojavila obsežna mreža tiskarn, tudi v Ljubljani

- Med cerkvenimi redovi izstopa ustanovljen red jezuitov

↓
Po Evropi ustanavljali svoje kolegije in seminarje, ki so bili v marsikaterem mestu, tudi Ljubljani, **prva javna šolska ustanova.**

- Velika vloga inkvizicijskih sodišč

- Pomemben položaj so imeli **jezuiti** (Jezusova družba), ki jih je ustanovil španec Ignacij Loyola
- Jezuiti **preprečili širjenje protestantizma**
- Po sklenitvi Ausburškega verskega miru je zavladal mir med protestanti in katoliški knezi
- Leta 1618
- 30-letna verska vojna, začela na Češkem
- **Posledice:**
  - Veliko dežel upostošenih
  - Poraženi knezi □ leta 1630 jim je na pomoč priskočil švedski kralj Gustav Adolf
  - Vojna je zahtevala velik davek,
  - Neodločen izid
  - Končali vojno na pogajanjih leta 1648, z Vestfalskim mirom

Protireformacija na Slovenskem

- Konec 16. in na začetek 17. stoletja
- Vodil jo je nadvojvoda Ferdinand II.
- **Temeljila na ustanovitvi posebnih verskih komisij:**
  - Izgnale protestantske pridigarje
  - Ukinile protestantske šole
  - Rušile protestantske cerkve in pokopališča
  - Sežigale knjige
  - Izganjale protestantske družine, ki se niso hoteli odpovedati svoji veri
- Komisije sta vodila škofa Martin Brener na Štajarskem in Koroškem ter Tomaž Hren na Kranjskem
- Potovali po deželah v spremstvu vojakov in opravljali svojo nalogo
- Zmago protireformaciji je ukazal Ferdinand II. leta 1628
- Ukazal, da se mora protestantsko pleme notranje Avstrije vrniti v katoliško vero ali pa se izseliti

- Izdajanje slovenskih knjig je zamrlo
- Škof Tomaž Hren je leta 1613 spodbudil izdajo evangelija
- Edina knjiga, ki je niso sežgali je bil **Dalmatinov prevod Biblije**
- Protestantizem pa se je ohranil le v **Prekmurju**

- Sprememba umetniškega sloga
- Nov slog → **BAROK**

BAROK (1600 – 1760)

- Evropski zgodovinski in umetnostni slog
- Začel okoli leta 1660 s prvim centrom v Rimu
- Izraz izhaja iz portugalske besede »barocco«, kar je prvotno pomenilo nepravilno oblikovan biser, kasneje pa oznaka za vse, kar je proti pravilom, proti dobremu okusu

- Razvil v **Italiji**
- Prenesel v Francijo, Španijo, Nizozemsko, Avstrijo
- Je odsev zmage nad reformacijo, baročna umetnost pa odziv na protestantsko umetnost
- Opiranje na renesanso, predvsem pri upodabljanju človeškega telesa in pri uporabi stebrov v arhitekturi
- **Značilnosti baročnega sloga:**
  - Prekomerno upodabljanje čustev
  - Blišč
  - Čisti, lahko interpretirani detajli
- Baročni slog je zelo dobro izražal načela absolutizma (moč, obilje, okrasje, sijaj)
- Razvil znotraj kiparstva, slikarstva, književnosti in glasbe

BAROČNA KNJIŽEVNOST

- Označuje literarna dela, ki nastanejo kot posledica krize v ob. renesanse
- **Slog je:**
  - Nabuhel
  - Preobremenjen
  - Poln metafor, izrazov in besednih zvez, ki jih v vsakdanjem govoru ne uporabljamo
  - Večstavčne povedi, veliko je primerov, ki tvorijo zgodbo, pojavljajo se latinski citati ...
- **Pridiga,**
- Pojavile so se verske igre, potepuški romani in pasijoni

Baročna glasba

- Za baročno glasbo sta značilna monodični in polifoni slog
- **Splošne značilnosti glasbe:**
  - Dvojnost dura in mola
  - Tehnika generalnega basa
  - Virtuoznost
  - Ostri vsebinski kontrasti
  - Prevladuje vokalno-instrumentalna in instrumentalna glasba
  - Glasba se izvaja v cerkvah, gledališčih in palačah
  - Namenjena visokemu sloju ljudi za razvedrilo in zabavo
- Položaj glasbenika je bil slab; smatrali so ga za obrtnika, cenjeni so bili le virtuozni (solo pevci)

- **2 stila pisanja glasbe:**

- **Monodija** se je uveljavila v posvetni glasbi in operi
Gre za solistični spev ob spremljavi general basa
- **Instrumentalna polifonija:** glasovi so melodično enakovredni,
se samostojno gibajo in s tem ustvarijo harmonijo

- **3 oznake tempa:** hiter, srednje hiter in počasen

- Med instrumenti so največkrat zastopani orgle, čembalo (general bas) in godala

- **Glasbene oblike:**

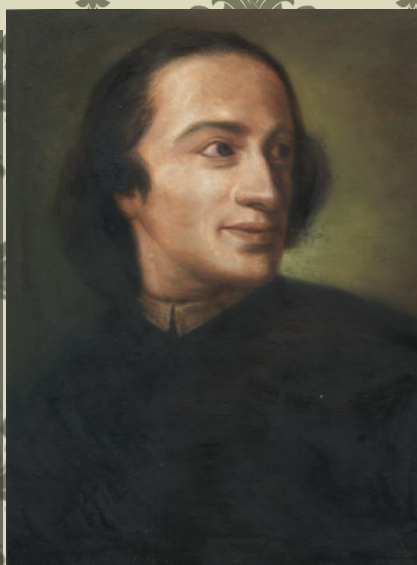
- Glasbeno gledališče (opera, balet)
- Vokalno instrumentalne
- Instrumentalne
- Ciklične (sonata, suita, koncert)

- Vokalna glasba se odvija samo v cerkvah

- **Glavni predstavniki baroka so:**

- Johann Sebastian Bach
- Georg Friedrich Händel
- Jean Baptiste Lully
- Jean-Philippe Rameau
- Giuseppe Tartini
- Antonio Vivaldi

Baročna arhitektura

- Prisoten v **cerkveni** in **porfalni arhitekturi** (cerkve, samostani, palače, gradovi, dvorci, velike urbanistične zasnove cest in trgov, vodnjaki, spomeniki)
- **Značilnosti:**
  - Močno okrašene cerkvene fasade
  - Korintski steber
  - Konkavne in konveksne linije
  - Povezanost z naravo (parki)
  - Park postane sestavni del dvorca
  - Tekoča voda nepogrešljiv vir
  - Kipi so sestavni del vodnjaka
  - Strešno čelo zgradb dobiva krivuljo
  - Okenski lok postane sodasti
  - Obokanje prostorov

Baročno slikarstvo

- Italijan **Caravaggio**
- Francoz Fragonard
- Nizozemci: Rubens, Van Dyck, Rembrand
- Španec Velazquez

Slika: Avtoportret Rubensa

BAROK NA SLOVENSKEM

(1672-1768)

- Iz Italije, ni bil tako odmeven kot v Benetkah
- Prevladoval je proti koncu 16. stoletja do sredine 18. stoletja v likovni umetnosti, književnosti in glasbi
- Širil po vsej Evropi
- Baročni umetniki so opustili preproste in skladne renesančne oblike, se prepuščali domišljiji in čustvom
- Njihovi izdelki so bili živahno razgibani, polni zavojev, krivulj, zapletenih okraskov, pretiranih kretenj in razkošne pozlate

BAROČNA ARHITEKTURA

- Barok se je najprej uveljavil v cerkvah □ Poslikave z veličastnimi prizori iz svetega pisma ali življenja svetnikov
- Po mestih začeli graditi razkošne in pomembne stavbe (cerkve, palače, graščine, upravna poslopja)
- V Ljubljani , Celju, Mariboru in drugih mestih so nastala pomembna baročna poslopja, ki so nadomestila prejšnja gotska
- Stavbe, ki so nastale v baročnem času:
  - Križanke v Ljubljani
  - Gruberjeva palača
  - Uršulinska cerkev
- Na podeželju in v manjših mestih so nastale znamenite baročne cerkve in graščine:
  - Gornji grad
  - Cerklje
  - Komenda
  - Tuhinj
  - Nova Štifta

KIPARSTVO

- Jožef Mislej
- Francesco Robba
- **Postavljali so:**
  - Javne spomenike
  - Vodnjake
  - Okrašene baročne oltarje

Robov vodnjak

BAROČNO SLIKARSTVO

- Najbolj razživel v slikarstvu
- Slikarji so polnili platna, strope, stene in modne stenske preproge s slikovitimi, razgibanimi, čustvenimi prizori, kjer so mojstrsko upodabljali prostor, svetlobo in senco
- Pri nas se je večina baročnih spomenikov ohranila na podeželju in cerkvah
- **Oljno slikarstvo:**
  - Podobe plemičev, meščanov, preprostih ljudi, svetnikov, posvetnih erotičnih prizorov
- **Najpomembnejši slikarji domačega rodu:**
  - Valentin Metzinger
  - Franc Jelovšek
  - Fortunat Bergant

BAROČNA KNJIŽEVNOST

- Za vsa književna dela druge polovice 16. in 17. stoletja se v širšem pomenu uporablja izraz BAROČNA KNJIŽEVNOST
- **Teme:** nasprotja med telesnostjo in duhom, razumom, uživanjem in minljivostjo življenja
- Primeri iz biblije, zgodovine, anekdot, pravljic, novel in basni, zlasti pa iz legend o svetnikih in mučencih.
- **Značilnosti:**
  - Jezik je izumetičen in preobložen
  - Nejasni besedni pomeni
  - Zapletene prispodobе
  - Nenavadne besedne zveze

- **Glavne literalne zvrsti: Zvrsti in slog:**
  - Lirske poezije
  - Novele
  - Romani
  - Epi
  - Tragedije
  - Komedije
  - Predvsem cerkvene in verske zvrsti
  - Molitveniki
  - Prevodi verskih meditacij
  - Verska premišljanja
  - Pridige
  - Verske igre
  - Katekizmi
  - Prevodi sv. pisma
  - Uvodi, slovnica in slovar
  - Cerkvene pesmi za petje v cerkvi
- **Glavne smeri slovenske baročne književnosti:**
  - Cerkveno slovstvo za duhovnike (napisali duhovniki in menihi)
  - Versko slovstvo za ljudstvo
  - Ljudsko slovstvo

SLOVENSKI PISCI IN DELA

- **MATIJA KASTELEC**

- Zbirke molitev
- Katekizem
- Verska premišljevanja

- **JANEZ SVETOKRIŠKI**

- Svoje dela je izdal v petih knjigah pod naslovom Sveti priročnik
- Zbirka vsebuje pridige za nedelje, praznike in za izredne priložnosti

- **OČE ROGELI IN JERNEJ BASAL**

- Pridige

- **OČE HIPOLIT**

- Izdal novo izdajo Bohoričičeve slovnice in Eva
- Prevod Tomaža Kemčana - Hoja za Kristusom
- 3 slovarje
- Pesmarice, ljudske in lirske pesmi.

- **Janez Vajkard Valvasor** ☐ kranjski plemič, član Kr
- **Slava vojvodine Kranjske** je knjiga, napisana v n
- s katero je želel predstaviti svojo domovino tujce
- Predstavlja vrh njegovega dela
- S sodelavci je zbral podatke, ki so danes nepreceni
- prikaz življenja Slovenije ob koncu 17. stoletja
- Zelo obsežna knjiga, saj zajema 15 poglavij in ima

Opremljena je s 528 grafikami, ki jih je risal sam Valvasor. Bil je pravi mojster risanja

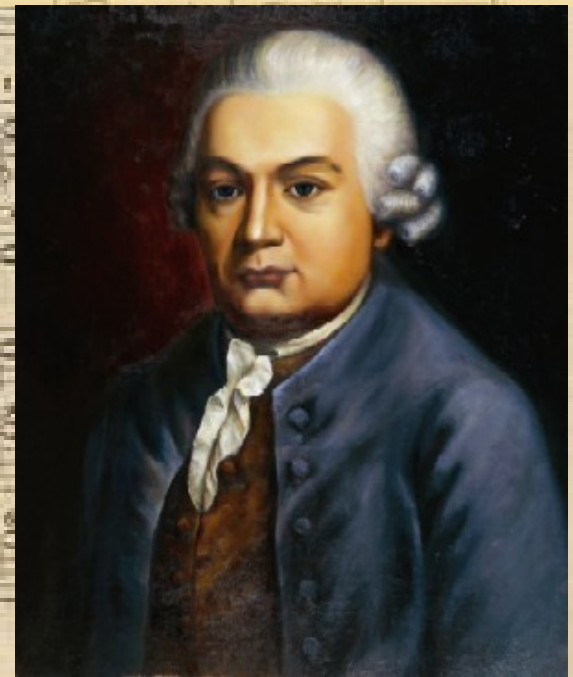
ROKOKO (1720-1760)

- V začetku 18. stoletja je postal priljubljen nov okrasni motiv, ki je s svojimi lahkotnimi in zavitimi oblikami posnemal kapnike, školjke in okamnine
- Ta slog se je hitro širil po vsej Evropi, Španiji in Portugalski
- Beseda rokoko je francoska in pomeni *kup kamenčkov*
- **Značilnosti:**
  - Lahkotnost
  - Umiritev
  - Ljubkost
- Okraski v školjkasti obliki, zelo natančna umetnost
- V nekaterih delih Evrope bolj priljubljen kot barok

GLASBA

- Veliko število trilčkov in prehodna dinamika (nenadni prehodi iz tihega v glasno in obratno)
- Najbolj znan in cenjen skladatelj □ Carl Philipp Emanuel Bach

Arhitektura

- Preoblikovanje mest, katedral in dvorcev
- **Značilnosti:**
  - Pobarvane pokrajine
  - Bogate scene
  - Razgibane stavbe
  - Dinamični prostori
  - Nasprotja med svetlobo in sen

KIPARSTVO IN SLIKARSTVO

- Raznobarvni materiali
- Dinamične kompozicije
- Atletska telesa
- Mestni vodnjaki

- Razburkanost čustev
- Poudarjeno senčenje (na eni strani močna svetloba na drugi pa zatemnjenost)
- Nesimetrične, okrogle, dvodelne in diagonalne kompozicije
- Prevladujejo pastelne barve: roza, zlata, rumena ..
- Sončne barve

VIRI:

Internet:

- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Rokoko>
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Barok>
- <http://www.slideshare.net/Castlan/barok-na-slovenskem>
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Baro%C4%8Dna_glasba
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Protireformacija>

Knjige:

- Barok in rokoko - *Liselotte Andersen*
- Pregled slovenskega slovstva - *Janko Kos*
- Pregled svetovne književnosti - *Janko Kos*
- Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti - *Jacek Debicki,*
Jean-Francois, Dietrich Grunewald, Antonio Filipe Pimentel